

УДК 349.2:341.1

Шевченко Сергій В'ячеславович

аспірант

Національного університету біоресурсів і природокористування України

Shevchenko Sergii

Postgraduate of the

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ORCID: 0009-0009-0792-2781

DOI: 10.25313/2520-2308-2025-6-11100

ТРУДОВЕ ПРАВО: ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ПРАЦІ МІГРАНТІВ ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

INTERNATIONAL LEGAL STANDARDS IN THE FIELD OF MIGRANT LABOUR AND THEIR IMPLEMENTATION IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION PROCESSES

Анотація. У статті здійснено комплексне науково-правове дослідження міжнародно-правових стандартів у сфері праці трудящих-мігрантів та особливостей їх імплементації в Україні в умовах глобалізаційних трансформацій. Розглянуто ключові міжнародні документи, що визначають правовий статус трудових мігрантів, зокрема Конвенції МОП № 97, № 143 та Європейську конвенцію про правовий статус трудящих-мігрантів. Проведено порівняльний аналіз цих актів та національного законодавства України з метою виявлення прогалин, які перешкоджають ефективній реалізації права на працю мігрантів. Особливу увагу приділено наслідкам відсутності ратифікації основних міжнародних конвенцій та їх впливу на можливості України захищати права власних громадян за кордоном. Висвітлено актуальні виклики, пов'язані з цифровізацією ринку праці, появою платформної зайнятості, транскордонною дистанційною роботою, які залишаються поза межами традиційного правового регулювання. Визначено стратегічні напрями вдосконалення національного законодавства, зокрема через ратифікацію міжнародних актів і розробку новітніх норм, здатних охопити сучасні форми зайнятості мігрантів. Підкреслено необхідність формування цілісної, збалансованої політики у сфері трудової міграції, що враховуватиме як зобов'язання перед міжнародною спільнотою, так і реальні соціально-економічні потреби України.

Вступ. Актуальність дослідження зумовлена новими демографічними та економічними викликами, що постали перед Україною в умовах війни та глобалізації. З одного боку, Україна залишається одним із провідних донорів робочої сили в Європі, з іншого – має перспективу перетворитися на країну призначення для трудових мігрантів у період повоєнної відбудови. У цьому контексті міжнародно-правові стандарти у сфері праці мігрантів набувають особливої значущості. Дослідження ґрунтується на ідеї про необхідність системної інтеграції міжнародних норм у національне законодавство для забезпечення як правового захисту, так і ефективного регулювання трудової міграції.

Мета. Метою статті є комплексний аналіз міжнародно-правових стандартів у сфері праці трудящих-мігрантів та оцінка можливостей і викликів їх імплементації в Україні в контексті євроінтеграції, глобалізаційних змін та цифрової трансформації ринку праці.

Матеріали і методи. У дослідженні використано положення міжнародних договорів (Конвенцій МОП № 97, № 143, Європейської конвенції 1977 року), Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Конституції України, трудового законодавства, а також наукові праці українських і зарубіжних авторів. Методологія включає порівняльно-правовий аналіз для зіставлення міжнародних та національних норм, системно-структурний підхід до оцінки регуляторного впливу, логіко-юридичний аналіз для формування висновків і пропозицій, а також прогностичний метод для визначення перспектив правового регулювання.

Результати. Встановлено, що ратифікація Україною більшості основоположних конвенцій МОП не охоплює ключові документи щодо мігрантів. Внаслідок цього створюється асиметрія, коли держава не може ефективно захищати права власних громадян за кордоном та стимулювати повернення кваліфікованої робочої сили. Виявлено регуляторні прогалини, що стосуються платформної зайнятості та транскордонної дистанційної роботи, які не мають належного правового статусу. З'ясовано, що чинне законодавство України не враховує специфіку сучасних форм зайнятості та не здатне

забезпечити ефективний захист трудових прав. Аргументовано, що ратифікація міжнародних конвенцій має супроводжуватися розробкою адаптованих правових моделей, з урахуванням національного контексту.

Перспективи. Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на розробку спеціального законодавства щодо нетипових форм зайнятості в умовах цифрової економіки, а також на пошук механізмів балансування між безпековими потребами держави та захистом прав трудових мігрантів. Перспективними є дослідження інституційних моделей соціальної інтеграції, взаємодії з українською діаспорою та адаптації передового досвіду країн ЄС щодо правового регулювання праці мігрантів.

Ключові слова: трудова міграція, міжнародні трудові стандарти, Конвенція МОП, цифрова економіка, платформна зайнятість, гармонізація законодавства, транскордонна робота, правовий статус мігрантів, Угода про асоціацію.

Summary. The article presents a comprehensive legal study of international standards in the field of migrant workers' rights and the peculiarities of their implementation in Ukraine amid global transformations. It examines key international instruments that define the legal status of migrant workers, including ILO Conventions No. 97 and No. 143, as well as the European Convention on the Legal Status of Migrant Workers. A comparative analysis of these acts and Ukraine's national legislation is conducted to identify regulatory gaps that hinder the effective realization of migrant workers' right to work. Special attention is paid to the consequences of Ukraine's failure to ratify the main international conventions and how this affects the country's capacity to protect the rights of its citizens abroad. The study highlights contemporary challenges linked to the digitalization of the labor market, the emergence of platform-based employment, and cross-border remote work, all of which remain outside traditional legal regulation. Strategic directions for improving national legislation are identified, including the ratification of key international acts and the development of modern legal frameworks capable of addressing new forms of migrant employment. The article underscores the need to develop a coherent and balanced migration policy that reflects both Ukraine's international obligations and its socio-economic priorities.

Introduction. The relevance of the study stems from emerging demographic and economic challenges faced by Ukraine due to war and globalization. While Ukraine remains one of the main labor-sending countries in Europe, it is also projected to become a country of destination for migrant workers during post-war reconstruction. In this context, international legal standards on migrant labor acquire particular importance. The research is based on the idea that systematic integration of international norms into national legislation is essential for ensuring both legal protection and effective regulation of labor migration.

Purpose. The purpose of the article is to conduct an in-depth analysis of international legal standards concerning migrant labor and to assess the opportunities and challenges of their implementation in Ukraine in the context of European integration, globalization, and digital transformation of the labor market.

Materials and Methods. The study relies on the provisions of international treaties (ILO Conventions No. 97 and No. 143, the 1977 European Convention), the EU-Ukraine Association Agreement, the Constitution of Ukraine, labor legislation, and scholarly works by Ukrainian and foreign authors. The research methodology includes comparative legal analysis to contrast international and domestic norms, a systemic-structural approach to regulatory impact assessment, legal-logical analysis to develop conclusions and recommendations, and forecasting methods to outline future directions for legal regulation.

Results. It is established that while Ukraine has ratified many core ILO conventions, it has not adopted key documents concerning migrant workers. This creates asymmetry: the state cannot fully protect the rights of its citizens abroad or incentivize the return of skilled labor. Significant regulatory gaps are identified with regard to platform-based employment and cross-border remote work, which lack a clear legal status. It is shown that current Ukrainian legislation does not account for the specific nature of modern employment forms and is unable to ensure effective labor rights protection. The article argues that ratification of international conventions should be accompanied by the development of adapted legal models that reflect the national context.

Prospects. Future research should focus on the development of special legislation for non-standard forms of employment in the digital economy and on mechanisms to balance national security needs with the protection of migrant workers' rights. Promising areas include the study of institutional models of social integration, engagement with the Ukrainian diaspora, and adaptation of best practices from EU countries in regulating migrant labor.

Key words: labor migration, international labor standards, ILO Convention, digital economy, platform-based employment, legislative harmonization, cross-border work, legal status of migrants, Association Agreement.

Вступ. Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку людини нерозривно пов'язаний із посиленням глобалізаційних процесів, невід'ємною складовою яких є міжнародна трудова міграція. Масштабні переміщення робочої сили, спричинені економічною нерівністю, політичною нестабільністю, демографічними змінами та, останнім часом, повномасштабними збройними конфліктами, перетворюють міграційну політику на один із ключових

елементів стратегії національної безпеки та сталого розвитку будь-якої держави. Україна в цьому контексті відіграє подвійну роль: з одного боку, вона залишається однією з найбільших країн-донорів робочої сили в Європі, що актуалізує проблему захисту прав своїх громадян за кордоном; з іншого — вона поступово стає країною призначення для трудових мігрантів, а в перспективі повоєнної відбудови ця тенденція лише посилюватиметься, вимагаючи

створення ефективної системи залучення та інтеграції іноземних працівників.

Зв'язок цієї проблеми з важливими науковими та практичними завданнями є багатограним. По-перше, стратегічний курс України на членство в Європейському Союзі, закріплений в Конституції України та деталізований в Угоді про асоціацію, вимагає системної гармонізації національного законодавства, зокрема у трудовій та соціальній сферах, із правом ЄС (*acquis communautaire*). По-друге, динамічний розвиток цифрових технологій кардинально змінює ринок праці, породжуючи нові форми зайнятості, такі як платформна («гіг-економіка») та дистанційна транскордонна робота. Ці форми часто залишаються поза межами традиційного правового регулювання, що створює значні ризики для трудових мігрантів, які є особливо вразливою категорією працівників.

Таким чином, виникає науково-практична проблема, що полягає у виявленні розриву між міжнародно-правовими стандартами захисту прав трудящих-мігрантів, зобов'язаннями України у сфері європейської інтеграції та реальними механізмами їх реалізації в національному правовому полі, що зазнає впливу глобалізації та цифровізації. Розв'язання цієї проблеми потребує комплексного аналізу регуляторного впливу ключових міжнародних конвенцій, виявлення прогалин і колізій та розробки науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення законодавства та правозастосовної практики.

Аналіз досліджень. Проблематика правового регулювання праці мігрантів, що зазнає кардинальних змін під впливом геополітичних та технологічних факторів, є предметом пильної уваги деяких вчених. Аналіз їхніх робіт дозволяє окреслити ключові напрями наукових дискусій та виділити невирішені аспекти проблеми.

Фундаментальною для розуміння правових основ є праця колективу авторів у складі В. Венедіктова, С. Запари, І. Кравченко та К. Горбачової. У своєму дослідженні «Legal basis for regulating the right to work of migrants» [14] присвяченому правовим засадам регулювання права на працю мігрантів, вчені провели системний аналіз національного законодавства та міжнародних актів, що формують правовий статус мігранта. Вони структурують існуючу нормативну базу, вказуючи на її багатоплановість — від конституційних гарантій до спеціальних законів та підзаконних актів. Основна теза їхньої роботи полягає в тому, що формально в Україні існує правова основа для реалізації мігрантами права на працю, однак її ефективність знижується через процедурні складнощі та недостатню гармонізацію норм різних правових інститутів.

Водночас сучасні реалії, породжені повномасштабною агресією російської федерації, вносять кардинальні корективи у міграційні процеси, що знаходять відображення у працях провідних нау-

ковців. Зокрема, у дослідженні О. М. Ярошенка та співавторів «The Crisis of Labor Migration during the Russia-Ukraine War» [15], присвяченому кризі трудової міграції під час російсько-української війни, акцентується увага на безпрецедентних викликах. Вчений аналізує феномен масового переміщення українських громадян, їхній правовий статус за кордоном, зокрема в рамках механізму тимчасового захисту ЄС, та проблеми, з якими вони стикаються на іноземних ринках праці: декваліфікація, невідповідність умов праці заявленим, ризики експлуатації. Тези О. М. Ярошенка підкреслюють, що війна трансформувала Україну з країни-донора робочої сили на країну, що генерує гуманітарну кризу з величезними міграційними потоками, що вимагає переосмислення як зовнішньої, так і внутрішньої міграційної політики.

Проте забезпечення права на працю не обмежується лише формальним дозволом на працевлаштування та базовими гарантіями. О. С. Шепель у своїй роботі «Інтеграційна складова міжнародної трудової міграції в приймаючих країнах» [12], присвяченій інтеграційній складовій міжнародної трудової міграції, обґрунтовує ключову роль заходів з інтеграції для стабільності приймаючої країни. Вона підкреслює, що успішна інтеграція охоплює не лише економічні, а й соціальні, культурні та освітні аспекти (вивчення мови, визнання кваліфікацій, доступ до освіти для дітей). Основна теза дослідниці полягає в тому, що ігнорування інтеграційної політики перетворює мігранта на ізольовану економічну одиницю, що в довгостроковій перспективі створює соціальну напругу та перешкоджає сталому розвитку. Цей підхід опосередковано вказує на недостатність стандартів, що регулюють виключно трудові відносини, та актуалізує важливість комплексних документів, яким є, зокрема, ратифікована Україною з застереженням Європейська конвенція 1977 року.

Паралельно, глобальні технологічні прориви створюють додаткові виклики для традиційного трудового права. Л. Остапенко, М. Басараб та А. Шевців у своїй праці «Про неklasичні елементи у сфері трудових відносин» [13] досліджують появу «неklasичних елементів» у трудових відносинах. Вони аналізують такі явища, як платформна зайнятість, фріланс, що маскується під трудові договори, та інші гнучкі форми роботи. Ключова теза авторів полягає в тому, що ці форми зайнятості часто виводять працівника, особливо вразливого, яким є мігрант, за межі дії трудового законодавства та соціальних гарантій. Відсутність чіткого визначення статусу платформного працівника, розмиття поняття «роботодавець» та екстериторіальний характер таких відносин створюють регуляторний вакуум, який не можуть заповнити ні застарілий КЗпП, ні міжнародні конвенції, розроблені в епоху індустріальної економіки.

Аналіз останніх публікацій свідчить, що науковці активно досліджують окремі аспекти проблеми:

формально-юридичну базу праці мігрантів (В. Венедіктов та ін.), наслідки воєнної кризи (О. М. Ярошенко), важливість соціальної інтеграції (О. С. Шепель) та виклики цифровізації (Л. Остапенко та ін.).

Разом з тим, поза увагою залишається комплексний аналіз регуляторного потенціалу саме конвенцій про мігрантів (МОП № 97, № 143 та Європейської конвенції 1977 р.) як цілісної системи у відповіді на ці сучасні виклики. Недостатньо досліджено, наскільки положення цих конвенцій є адекватними для захисту прав мігрантів у цифровому середовищі та в умовах масового переміщення, і які саме прогалини у національному законодавстві стають критичними у світлі нератифікації Україною більш прогресивних європейських стандартів.

Метою статті є здійснення комплексного науково-правового аналізу регуляторного впливу ключових міжнародних конвенцій про мігрантів на реалізацію права на працю в Україні та розробка пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства і правозастосовчої практики.

Виклад матеріалу. Міжнародно-правовий фундамент захисту прав трудящих-мігрантів

Основою міжнародно-правового режиму захисту прав мігрантів є низка універсальних та регіональних актів. Для цілей нашого дослідження ключовими є три документи, що формують ядро стандартів у цій сфері.

Першим є Конвенція МОП № 97 про трудящих-мігрантів (переглянута 1949 року), [5]. Цей документ закладає фундаментальні основи для регулювання законної міграції. Його основним положенням є стаття 6, яка зобов'язує кожну державу-члена, що ратифікувала Конвенцію, застосовувати до іммігрантів, які законно перебувають на її території, режим, не менш сприятливий, ніж той, що вона застосовує до своїх громадян, у таких питаннях, як оплата праці, робочий час, соціальне забезпечення, членство у профспілках та судовий захист. Конвенція також встановлює вимоги до надання мігрантам точної інформації про умови переїзду та праці, а також регулює питання безкоштовного медичного обслуговування.

Другим джерелом є Конвенція МОП № 143 про зловживання в галузі міграції та про забезпечення трудящим-мігрантам рівних можливостей і рівного ставлення (1975 року), [6]. Ця Конвенція має подвійну мету. Частина I спрямована на боротьбу з незаконною міграцією та нелегальним працевлаштуванням. Вона зобов'язує держави визначати та припиняти таємні переміщення мігрантів та застосовувати санкції до організаторів незаконної міграції та роботодавців, які незаконно використовують працю мігрантів. Частина II присвячена забезпеченню рівності можливостей і ставлення. Важливо відмітити, що її положення, згідно зі статтею 1, поширюються на всіх трудящих-мігрантів, незалежно від законності їх перебування, гарантуючи їм основні

права людини. Стаття 10 проголошує обов'язок держав «розробити і здійснювати національну політику, спрямовану на сприяння й гарантування... рівності можливостей і ставлення для трудящих-мігрантів та членів їхніх сімей».

Третім, і найбільш прогресивним, документом є Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів від 1977 року, розроблена в рамках Ради Європи [4] та ратифікована Україною у 2007 році з застереженням до статті 28: «Україна визнає право трудящих-мігрантів на створення організацій для захисту своїх економічних і соціальних інтересів, крім політичних партій та професійних спілок». Конвенція має важливе значення для формування сучасної політики України у сфері захисту прав трудових мігрантів, а також для наближення національного законодавства до європейських стандартів у сфері трудової міграції. Після ратифікації Конвенції у 2007 році Україна отримала правове зобов'язання адаптувати трудове законодавство, соціальну політику та міграційне регулювання до її положень. Це стало основою для реформування Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», розробки проєктів щодо захисту прав іноземних працівників в Україні.

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2014 має ключове значення для трансформації національного законодавства, оскільки передбачає низку зобов'язань України щодо поступової адаптації свого правового поля до *acquis* ЄС, зокрема у сфері трудових прав, недискримінації та соціального захисту. Угода закріплює принцип правового наближення, що зобов'язує Україну гармонізувати своє законодавство з європейськими директивами, у тому числі такими, як Директива 2000/78/ЄС про рівне ставлення в сфері зайнятості. Внаслідок цього Угода стала стратегічним орієнтиром для законодавчої реформи трудової та міграційної політики України, сприяючи інтеграції європейських стандартів у національні механізми захисту прав працівників, включно з трудовими мігрантами.

Імплементация міжнародних норм: співвідношення з національним законодавством та Угодою про асоціацію

Згідно зі статтею 9 Конституції України [1], чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства. Стаття 26 Конституції гарантує іноземцям та особам без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, ті самі права, свободи та обов'язки, що й громадяни України, за винятками, встановленими законом. Принцип недискримінації у сфері праці закріплено у статті 2-1 Кодексу законів про працю України [2]. Спеціальні норми щодо працевлаштування іноземців містяться в Законах України «Про зайнятість населення» [7] та «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [8]. Однак попри формальну

відповідність, на практиці система отримання дозволів на застосування праці іноземців залишається обтяжливою і створює корупційні ризики, а механізми контролю за дотриманням прав мігрантів є недостатньо ефективними.

Особливого значення в цьому контексті набуває Угода про асоціацію між Україною та ЄС [9]. Цей документ не створює режиму вільного руху робочої сили, однак він виступає потужним каталізатором для реформ. Глава 21 «Зайнятість, соціальна політика та рівні можливості» передбачає співробітництво сторін з метою зміцнення верховенства права та посилення захисту на ринку праці, включаючи принцип недискримінації. Угода містить перелік актів права ЄС, до яких Україна зобов'язалася поступово наблизити своє законодавство. Серед них — Директива 2000/78/ЄС про встановлення загальної системи рівного поводження у сфері зайнятості та професійної діяльності. Стандарти, закладені в директивах ЄС, у свою чергу, базуються на конвенціях МОП та Ради Європи, що створює синергетичний ефект: виконуючи Угоду, Україна *de facto* імплементує ширші міжнародні стандарти. Отже, Угода про асоціацію є не лише міжнародним договором, а й дорожньою картою для системного реформування, яке включає вдосконалення правового статусу мігрантів.

Новітні виклики: вплив глобалізації та цифровізації. Глобалізаційні процеси та розвиток технологій створюють нову реальність на ринку праці, до якої ані міжнародні конвенції середини ХХ століття, ані чинний Кодекс законів про працю України, що значною мірою зберігає класичні підходи минулого століття, не є повністю адаптованими. Виникає «цифрова прогалина» в регулюванні.

По-перше, це стосується платформної зайнятості (gig economy). Трудові мігранти активно залучаються до роботи через цифрові платформи (кур'єрські служби, таксі, фріланс-біржі). Юридична природа відносин у цьому випадку є невизначеною: чи є мігрант працівником із відповідними гарантіями (оплачувана відпустка, лікарняні, нормований робочий час), чи незалежним підрядником, позбавленим соціального захисту. Чинне українське законодавство не дає чіткої відповіді на це питання, що створює величезне поле для зловживань. Конвенції МОП, розроблені для традиційної моделі «роботодавець-працівник», важко застосувати до цих тристоронніх відносин за участю платформи.

По-друге, це транскордонна дистанційна робота. Мігрант, перебуваючи на території України, може працювати дистанційно на іноземного роботодавця. Виникає колізія правових систем: законодавство якої країни застосовувати до цих трудових відносин? Як забезпечити сплату податків та внесків на соціальне страхування? Як інспекція праці може перевірити дотримання умов праці в такому форматі? Це створює ризики подвійного неоподаткування або, навпаки, подвійного оподаткування, а також позбавляє

мігранта доступу до системи соціального захисту країни перебування.

Можна виділити декілька ключових прогалин у регуляції, що вказують перспективні напрямки розвитку українського законодавства у сфері регулювання трудової міграції.

Регуляторна прогалина — відсутність норм щодо нетипових форм зайнятості. Законодавство України не встигає за розвитком ринку праці. Поняття «платформна зайнятість» та «цифровий кочівник» (digital nomad) залишаються поза правовим полем, що не відповідає принципу рівного ставлення, закладеного в Конвенції МОП № 143.

Інституційна прогалина — слабкість механізмів захисту та контролю. Державна служба України з питань праці має обмежені повноваження та ресурси для ефективного моніторингу дотримання прав мігрантів, особливо в неформальному секторі економіки. Процедури подання та розгляду скарг є складними для іноземців через мовний бар'єр, брак довіри до державних інституцій та страх перед можливими негативними наслідками, аж до депортації.

Баланс між безпековим та правозахисним підходами. В умовах повномасштабної агресії посилення контролю за в'їздом та перебуванням іноземців є об'єктивною необхідністю. Важливо знайти баланс, щоб заходи національної безпеки не призводили до невідповідного обмеження прав добросовісних трудящих-мігрантів та не створювали додаткових бюрократичних перешкод для їх легального працевлаштування.

Окремої уваги заслуговує питання регуляції відносин з трудовими мігрантами, громадянами України, що виїжджають з України для реалізації свого економічного потенціалу. Політика побудови міцного зв'язку з такими громадянами дозволить стимулювати прогнозовані наслідки відтоку економічно активного населення в межах циклу міграції та конвертувати їх у корисні аспекти, такі як імпорт досвіду, розширення компетенцій, розвиток системи валютних переказів та їх похідні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виходячи з проведеного аналізу, можна сформулювати низку узагальнюючих висновків. Політика України у сфері міжнародних стандартів захисту прав трудящих-мігрантів є фрагментарною та глибоко суперечливою. Ця непослідовність знаходить своє вираження у парадоксальному факті: будучи активним членом Міжнародної організації праці, яка станом на травень 2025 року ратифікувала 72 конвенції, Україна досі не приєдналася до двох фундаментальних актів у цій сфері — Конвенції МОП № 97 та № 143. Водночас держава зробила крок у бік європейських стандартів, ратифікувавши Європейську конвенцію про правовий статус трудящих-мігрантів 1977 року, проте навіть цей крок був значною мірою знівельований суттєвими застереженнями, що обмежили її практичний вплив.

Така правова невизначеність виглядає особливо різкою на тлі ролі України як одного з найбільших донорів робочої сили на євразійському континенті. Ще до повномасштабного вторгнення мільйони українських громадян працювали за кордоном, а після 2022 року їх кількість значно зросла, сформувавши величезну новітню діаспору. Відсутність взаємності у визнанні міжнародних стандартів послаблює позиції України у захисті прав власних громадян за кордоном, адже держава не може повноцінно вимагати від інших дотримання тих норм, які ігнорує сама.

На цьому тлі перед Україною постають безпрецедентні демографічні та економічні виклики, зумовлені наслідками війни. З одного боку, існує нагальна потреба у розробці дієвих механізмів для повернення громадян, або ж, як мінімум, для встановлення тісного економічного зв'язку з тими, хто залишиться за кордоном. З іншого боку, для успішної повоєнної відбудови країні неминуче доведеться залучати значний трудовий ресурс з інших країн. Обидва ці завдання неможливо вирішити без створення прозорої, справедливої та передбачуваної правової рамки, що відповідає міжнародним стандартам. Додатковим стимулом до реформ виступають зобов'язання щодо гармонізації нормативної бази відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Водночас шлях до побудови цієї системи не має полягати у сліпому копіюванні чи механічній ратифікації всіх існуючих норм. Варто визнати, що більшість конвенцій, розроблених у середині ХХ століття, не враховують важливих еволюційних змін у трудових відносинах, що сталися внаслідок розвитку технологій, поширення платформної зайнятості та глобальної мобільності населення. Тому стратегічний шлях України має бути більш виваженим. Він повинен поєднувати приєднання до фундаментальних принципів, закладених у конвенціях,

із одночасною розробкою та прийняттям сучасних практик регулювання новітніх форм трудових відносин. Ключовим завданням є збереження гнучкості правового поля, що дозволить стимулювати ринок праці та економіку, і водночас уникнути надмірної зарегульованості, яка могла б стати перешкодою для розвитку.

Важливим вектором досліджень є розробка конкретних законодавчих моделей для регулювання сучасних форм праці мігрантів. Оскільки міжнародні конвенції не дають готових відповідей на виклики платформної економіки, транскордонної дистанційної роботи та цифрового кочівництва, перед українськими правознавцями постає завдання вивчення та адаптації передового іноземного досвіду. Порівняльно-правовий аналіз законодавства країн, що вже досягли успіху в регулюванні цих відносин, дозволить створити для України власну гнучку модель. Така модель має забезпечити необхідний рівень захисту прав працівників-мігрантів, не створюючи при цьому надмірних адміністративних бар'єрів, які могли б відлякати іноземних спеціалістів та інвесторів від участі у відбудові країни.

Особливої уваги потребують соціально-правові та соціологічні аспекти міграції. Перспективним є дослідження ефективних механізмів соціальної та культурної інтеграції іноземних працівників, що є ключовою передумовою для запобігання соціальній напрузі та розбудови згуртованого суспільства. Окремим напрямом має стати розробка правових інструментів для взаємодії з українською діаспорою, зокрема питань подвійного громадянства, портативності соціальних прав та стимулювання їхньої економічної участі в житті України. Комплексне вивчення цих питань стане науковим підґрунтям для формування послідовної та далекоглядної міграційної політики, яка є необхідною умовою для успішного майбутнього України.

Література

1. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (дата звернення: 01.06.2025).
2. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 01.06.2025).
3. Севост'янова К. А. Правове регулювання трудових прав працівників в сучасних умовах: крізь призму концепцій гідної праці та сталого розвитку. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2025. № 1 (49). С. 241–260. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/download/1080/1038/1057> (дата звернення: 01.06.2025).
4. Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів від 24.11.1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_307#Text (дата звернення: 01.06.2025).
5. Конвенція Міжнародної організації праці № 97 про трудящих-мігрантів (переглянуто 1949 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_159#Text (дата звернення: 01.06.2025).
6. Конвенція Міжнародної організації праці № 143 про зловживання в галузі міграції та про забезпечення трудящим-мігрантам рівних можливостей та рівного ставлення. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_163#Text (дата звернення: 01.06.2025).
7. Про зайнятість населення: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 01.06.2025).

8. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text> (дата звернення: 01.06.2025).
9. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 01.06.2025).
10. Малиновська О. А. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи реагування. К. : НІСД, 2011. 40 с. URL: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2011-11/Malin_migraziya-dace3.pdf (дата звернення: 01.06.2025).
11. Калюжний Р. А., Тимчик Г. С. Адміністративно-правовий статус осіб, визнаних біженцями в Україні. Адміністративно-правовий статус, осіб визнаних біженцями в Україні: монографія. К. : «МП Леся», 2015. 192 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/322985689.pdf> (дата звернення: 01.06.2025).
12. Шепель О. С. Інтеграційна складова міжнародної трудової міграції в приймаючих країнах. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. № 2 (02). С. 3–10. <https://doi.org/10.32782/dees.2-1>.
13. Остапенко Л., Басараб М., Шевців А. Про неklasичні елементи у сфері трудових відносин. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2022. Т. 9, № 1. С. 160–167. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jul/28510/27.pdf> (дата звернення: 01.06.2025).
14. Venediktov V., Zapara S., Kravchenko I., Horbachova K. Legal basis for regulating the right to work of migrants. *AD ALTA*. 2022. № 12. P. 21–26. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/fullrecord/WOS:000781646500003> (дата звернення: 01.06.2025).
15. Yaroshenko O. M., Smorodynskyi V. S., Silchenko S. O., Vetukhova I. A., Zaika D. I. The Crisis of Labor Migration during the Russia-Ukraine War. *Sage Journals*. 2023. Vol. 32, Issue 3. <https://doi.org/10.1177/10957960231195621>.

References

1. Constitution of Ukraine. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
2. Labour Code of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
3. Sevotianova, K. A., 2025. *Legal regulation of workers' rights in modern conditions: through the prism of decent work and sustainable development concepts*. Available at: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/download/1080/1038/1057>
4. European Convention on the Legal Status of Migrant Workers, 24 November 1977. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_307#Text
5. International Labour Organization Convention No. 97 concerning Migration for Employment (Revised 1949). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_159#Text
6. International Labour Organization Convention No. 143 concerning Migrations in Abusive Conditions and the Promotion of Equality of Opportunity and Treatment of Migrant Workers. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_163#Text
7. Law of Ukraine on Employment of the Population. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>
8. Law of Ukraine on the Legal Status of Foreigners and Stateless Persons. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
9. Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
10. Malynovska, O. A., *Labour migration: social consequences and policy responses*. Available at: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2011-11/Malin_migraziya-dace3.pdf
11. Kaliuzhnyi, R. A. and Tymchyk, H. S., 2015. *Administrative and legal status of persons recognized as refugees in Ukraine*. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/322985689.pdf>
12. Shepel, O. S., 2022. *The integration component of international labour migration in receiving countries*. <https://doi.org/10.32782/dees.2-1>
13. Ostapenko, L., Basarab, M. and Shevtsiv, A., 2022. *On non-classical elements in the field of labor relations*. Available at: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jul/28510/27.pdf>
14. Venediktov, V., Zapara, S., Kravchenko, I. and Horbachova, K., 2022. *Legal basis for regulating the right to work of migrants*. *Ad Alta — Journal of Interdisciplinary Research*, [online]. Available at: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/fullrecord/WOS:000781646500003>
15. Yaroshenko, O. M., Smorodynskyi, V. S., Silchenko, S. O., Vetukhova, I. A. and Zaika, D. I., 2023. *The Crisis of Labor Migration during the Russia-Ukraine War*. <https://doi.org/10.1177/10957960231195621>